

Eduskunnan työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ulkomaalaislain muuttamisesta HE 68/2024 vp

Työ- ja elinkeinoministeriössä on valmisteltu hallituksen esitys ulkomaalaislain muuttamisesta. Sen mukaan tavoitteena on varmistaa, että maahan saapuvilla työntekijöillä on todellinen mahdollisuus elättää itsensä ansaitsemallaan palkalla, ja lisätä kokoaikatyön määrää Suomessa. Käytännössä vähimmäisansio määriteltäisiin valtioneuvoston asetuksella. Petteri Orpon hallituksen ohjelmaan viitaten arvioidaan, että työntekijän oleskeluluvan vähimmäisansioiksi tulisi 1600 euroa kuukaudessa. **EK jakaa esityksen taustalla olevan ajatuksen siitä, että Suomeen työhön tulevien tulee elättää itsensä omalla työllään.**

Elinkeinoelämän keskusliitto EK katsoo kuitenkin, että

- esityksessä ei ole esitetty perusteita muuttaa nykyistä lainsäädäntöä ja
- palkoista sopiminen kuuluu yksin työelämän osapuolille
- työntekijän palkkaan on luettava kaikki työstä saatavat ansiot

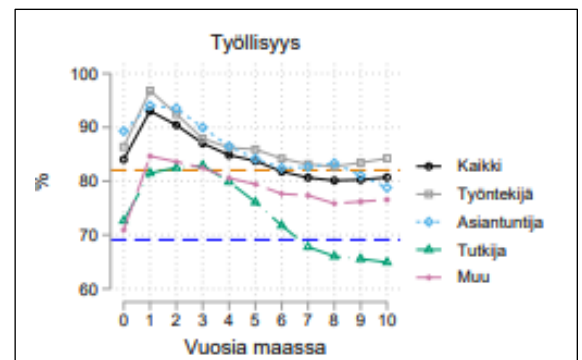
Nykytila ja tavoite

Esityksellä ei arvioida olevan juurikaan vaikutuksia julkiseen talouteen. Tämä herättää ensimmäisen kysymyksen koko lainsäädäntöaktin tarpeellisuudesta. Varsinkin, kun sen samalla arvioidaan tuottavan häiriöitä työmarkkinoille.

Ulkomaalaislaki edellyttää jo, kuten luonnoksessakin todetaan, että ulkomaalaisen toimeentulon on oltava turvattu ansiotyöstä saatavalla tulolla. Lainsäädännössä on siis vaatimus siitä, että työhön tulija sovittaa omat menonsa tuloihinsa eikä hänen tule kattaa niitä yhteiskunnan tuilla. Myös esityksen tavoite kokoaikatyön lisäämisestä palvelee samaa tarkoitusta: henkilö turvaa toimeentulonsa omalla työllään.

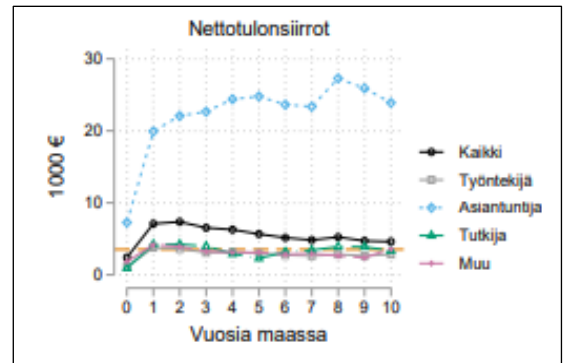
Esityksen valmistelussa ei ole hyödynnetty ainoaa tutkimusta, jossa maahanmuuttajien työllistymistä ja ansioita on selvitetty oleskeluluvan perusteen mukaan: [Eri syistä maahan muuttaneiden työllistyminen Suomessa](#), TEM julkaisuja 2024:9 (4.3.2024). Siinä on hyödynnetty Maahanmuuttoviraston tietoja oleskelulupapäätöksistä vuosilta 2011–2021 sekä Tilastokeskuksen laajoja rekisteriaineistoja.

Tutkimuksen mukaan työluvalla tulleiden työllisyys ja tulot ovat ensimmäisinä vuosina korkeammat kuin samanikäisillä ja samaa sukupuolta olevilla suomalais-taustaisilla samana vuonna, mutta erot häviävät melko pian.

Esityksen vaikutusarvioinnit ovat melko vähäiset. VATT:n tekemä arvio päättyy siihen, että esityksen vaikutus julkiseen talouteen on noin nolla.

Työhön tulevat eivät rasita suomalaista sosiaaliturvaa. Edellä mainitun tutkimuksen mukaan työntekijöiden ja tutkijoiden saamat nettotulonsiirrot vastaavat suomalaisten saamia. Erityisasiantuntijat ovat selvästi nettomaksajia.

Palkoista sopiminen kuuluu työelämän osapuolille

Oleskelulupia työhön, josta maksettava palkka on alle 1600 euroa kuukaudessa, on myönnetty melko pieni osuus kaikista työntekijän oleskeluluvista. Tästä ei voi kuitenkaan vetää johtopäätöstä, että vähimmäistulorajan asettaminen olisi merkityksellön.

Suomi on sitoutunut työmarkkinajärjestelmään, jossa palkoista sovitaan työehtosopimuksin. **Valtio ei ole osapuoli kuin omien työntekijöidensä palkkakeskusteluissa eikä valtion tule suoraan eikä välillisesti asettaa vähimmäisansiovaatimusta mihinkään ammattiin.** Myös esityksen kansainvälisessä vertailussa valtaosassa vertailumaista työntekijän oleskeluluvan vähimmäispalkkavaatimus on työehtosopimuksen mukainen palkka.

Esityksessä todetaan, ettei sillä ole tarkoitus puuttua työehtosopimukseen eikä niiden mukaisiin palkkoihin. Ilmeisesti oleskeluluvan ehtona oleva vähimmäispalkka olisi siten hyväksyttävä peruste maksaa EU-kansalaisille ja suomalaisille pienempää palkkaa kuin kolmannelle maasta tuleville työntekijöille. Kun vähimmäispalkka esitetään säädettäväksi ja mahdolliseksi muutettavaksi valtioneuvoston asetuksella, asian on ehdottomasti oltava selvä, ennen kuin esitys saatetaan voimaan.

Työpaikoilla, joilla tarjolla olevan työn määrä vaihtelee, esitys toteutuessaan kannustaa ohjaamaan työtunteja ensin työperusteisen oleskeluluvan turvin työskentelälle ja vasta sen jälkeen muille työntekijöille.

Työntekijän palkkaan on luettava kaikki hänen työstään ansaitsemansa tulot luvan voimaoloaikana.

Suomalaisissa työehtosopimuksissa on lukematon määrä erilaisia palkan lisiä, jotka perustuvat työaikaan, työajan sijoittumiseen, olosuhteisiin, suoriutumiseen jne. Ne ovat saajansa veronalaisia ansioita ja monissa ammateissa merkittävä osa kokonaistulosta. EK:n palkkatilaston mukaan alimpien palkkaluokkien työntekijöistä noin 2/3 saa tällaisia lisiä säännöllisesti. Jos tavoite on, että henkilö saavuttaa jotkin vähimmäisansiot, on niihin luonnollisesti luettava kaikki ansiot, joiden määrän työnantajat osaavat perustellusti arvioida. Tällaiset lisät on huomioitava kokonaisuudessa,

vaikka niitä ei välttämättä kerry heti työsuhteen ensimmäisinä kuukausina.

Erityisesti on huomioitava ammatit, joihin työnantaja joutuu kouluttamaan uudet työntekijänsä tavanomaista perehdytystä syvällisemmin. Tällaisia tehtäviä on teollisuudessa ja maataloudessa. Myös hallituksen esityksessä todetaan, että tällaisissa tehtävissä palkka nousee nopeasti alun harjoittelujakson jälkeen. Rekrytointiongelmista kärsivät työpaikat sijaitsevat usein alueilla, joihin kotimaiset työntekijät tai työnhakijat eivät siirry. Näiden työpaikkojen alueellinen merkitys voi kuitenkin olla suuri. Oleskelulupaharkinnassa on otettava huomioon myös työntekopaikan työmarkkinatilanne esimerkiksi ELY-keskuksen arvion mukaisesti.

Uhkana on nykyisten työpaikkojen väheneminen. Kustannusten nousu sekä työvoiman saatavuuden heikkeneminen ilman vastaavaa tuottavuuden kasvua johtavat yritystoiminnan kannattavuuden alenemiseen ja lopulta toiminnan hiipumiseen, mikä johtaa nykyisten työpaikkojen vähenemiseen. Toisin kuin luonnoksessa arvioidaan, myös siivous- ja maataloustyö voivat siirtyä ulkomaille. Siellä niitä tosin harjoittavat ulkomaalaiset toimijat, jotka myyvät palveluitaan ja tuotteitaan Suomeen.